

ЛІДЕРСТВО

Термін *лідерство* (англ. leadership – управління, керівництво, лідерство) увійшов в сучасну теорію управління освітою з теорії управління організаціями і трактується: а) як синонімічний, взаємозамінний із терміном *управління (менеджмент)*; б) як такий, що відрізняється від терміну *управління (менеджмент)*. Управління, згідно з думкою американського дослідника Дж. Коттера (J. Kotter), українських дослідниць Л. Даниленко та Л. Карамушки, вирішує питання планування, контролю, організації, в той час як *лідерство* передбачає і готує зміни, впроваджує і адаптує їх, формує позицію, ставлення до змін.

У 90-х рр. XX ст. великої актуальності набули концепції трансформаційного, дистрибутивного, сильного лідерства таких західних науковців, як К. Лейтвуд (K. Leithwood), П. Гронн (P. Gronn), Дж. Спіллейн (J. Spillane), М. Фуллан (M. Fullan), Ї.Ч. Ченг (Y.C. Cheng) та деякі інші.

Канадський науковець К. Лейтвуд дає таку характеристику пріоритетів діяльності сучасного освітнього лідера: 1) трансформуюче, або перспективне *лідерство*, в центрі уваги якого знаходяться професійні якості та відносини членів організації; 2) моральне *лідерство*, спрямоване на зміну ключових моральних цінностей та переконань членів організації з метою трансформації її культури; 3) навчальне лідерство, сфокусоване на завданнях удосконалення навчального процесу; 4) спільне, або групове, *лідерство*, яке передбачає залучення до управління школою багатьох членів її колективу; розподіл повноважень, що має на меті як підвищення ефективності діяльності організації, так і розвиток демократичних основ її діяльності; 5) менеджерське, організаційне *лідерство*, яке полягає в оптимізації використання ресурсів організації, координації діяльності всіх її структур.

Переваги дистрибутивного (розподіленого) *лідерства*, на думку американських науковців П. Гронна та Дж. Спіллейна, полягають у можливості максимізації джерел інформації, даних та суджень, прийняття більш виважених та обґрунтованих рішень, зменшення ризику промахів. Виникає можливість більш якісної професійної експертизи та консультації, розвитку зворотного зв'язку для аналізу наслідків прийнятих рішень. Результатом цих процесів є збільшення загального обсягу інтелектуальних ресурсів організації.

Модель сильного *лідерства* Ї.Ч. Ченга включає шість аспектів діяльності лідера: 1) людський, що передбачає надання підтримки, сприяння участі, розвиток прихильності персоналу до запроваджуваних змін, до активізації позитивної професійної взаємодії; 2) структурний, що вимагає наявності у лідера ясного і логічного мислення, здатності до формулювання чітких цілей і перспектив розвитку організації, запровадження звітності колег за результати роботи, надання технічної підтримки у розробці планів роботи, організації, координації та втілення планів діяльності школи; 3) політичний, що передбачає уміння розвитку ефективного співробітництва, надання підтримки позитивним ініціативам, розв'язання

конфліктів між членами шкільного колективу; 4) культурний, що передбачає наявність якостей харизматичного лідера, який являє собою стрижень культури школи, спроможний трансформувати її місію, цінності та норми окремих індивідів, груп та організації в цілому; 5) освітній, що спонукає вчителів до професійного розвитку та удосконалення якості роботи, має навички діагностування професійних проблем, формулювання кваліфікованих професійних суджень, консультування з питань удосконалення навчального процесу; 6) стратегічний, що передбачає здатність до врахування в процесі планування набутого досвіду та перспектив розвитку організації, концентрації на ключових аспектах діяльності організації, до розвитку та поєднання близьких та далеких цілей, до прояву індивідуального стилю мислення, до ефективної і продуктивної діяльності.

Поняття *лідерство* увійшло в українську педагогічну науку у 90-х рр. XX ст. в контексті розвитку сучасної теорії освітнього менеджменту.

А. Сбруєва

Бібліографія:

Освітній менеджмент: Навчальний посібник /За ред. Л. Даниленко, Л. Карамушки. – К.: Шкільний світ, 2003. – 400 с.

Сбруєва А.А. Тенденції реформування середньої освіти розвинених англomовних країн в контексті глобалізації (90-ті рр. XX – початок XXI ст.): Монографія. – Суми: ВАТ “Сумська обласна друкарня”. Видавництво “Козацький вал”, 2004. – 500 с.

Сбруєва А.А. Лідерство // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний ред. В.Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С. 454 – 455.